

Ιστορικότητα των συνόρων και Εθνογραφία των μεθοριακών περιοχών (ΙΠ1108, Α' εξάμηνο)

Το σύνορο τόσο ως προς τη μορφή του όσο και ως προς τη νοηματοδότησή του έχει διαφοροποιηθεί μέσα στην Ιστορία. Στις αρχαίες κοινωνίες και τις μεσαιωνικές κοινωνίες το σύνορο δεν ήταν μια γραμμή όπως είναι στη εποχή της νεωτερικότητας, αλλά μια ουδέτερη ζώνη, η οποία δεν είναι επακριβώς καθορισμένη. Επίσης, ως προς τη συμβολική του διάσταση, ως όριο, αποκτά διαφορετικά νοήματα ανάλογα με τους πολιτειακούς σχηματισμούς που επικρατούν κάθε φορά στο χώρο και το χρόνο και συνδέεται κατ'εξοχήν με τις συλλογικές ταυτότητες, ορίζοντας τις σχέσεις τους με ετερότητες.

Η Ανθρωπολογία των συνόρων είναι ένας ραγδαία αναπτυσσόμενος κλάδος, που ουσιαστικά εγκαινιάστηκε με την πρωτοποριακή για την εποχή της δουλειά του Fr. Barth για τις εθνοτικές ομάδες και τα σύνορα *Ethnic groups and boundaries. The social organization of cultural difference*, 1965). Η επόμενη εμβληματική έκδοση είναι το βιβλίο των T. W. Wilson and H. Donnan (ed.) *Border identities. Nation state at international frontiers*, 1998). Μια από τις διαστάσεις που τονίζουν οι παραπάνω συγγραφείς στην εισαγωγή του βιβλίου είναι η συμβολική διάσταση του συνόρου, που συνδέεται με τις ταυτότητες, στη νεωτερικότητα με τις εθνικές ταυτότητες. Η συζήτηση έχει προχωρήσει περαιτέρω στο πλαίσιο της μετα-νεωτερικότητας, όπου ο λόγος πια αφορά και την «αποεδαφοποίηση των ταυτοτήτων» (A. Appadurai, *Modernity at large. Cultural dimensions of globalization*, 1997).

Στο σεμινάριο θα ασχοληθούμε αρχικά με τα θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα που αφορούν στο σύνορο στην ιστορική του διάσταση αλλά από τη σκοπιά της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας. Στη συνέχεια θα επικεντρώσουμε το ενδιαφέρον μας στην περίπτωση των Βαλκανίων σε σχέση με τη μετάβαση από την Οθωμανική κυριαρχία στα σύγχρονα έθνη κράτη. Θα μας απασχολήσει ιδιαίτερα το ζήτημα της χάραξης των συνόρων σε σχέση με τις εθνικές και εθνοτικές ταυτότητες.

Παραδειγματικά, θα χρησιμοποιήσουμε την περίπτωση του ελληνο-αλβανικού συνόρου και του Μακεδονικού ζητήματος. Έτσι θα ασχοληθούμε με τις ανάλογες μεθοριακές περιοχές της Ηπείρου και της Μακεδονίας.

Το Σεμινάριο περιλαμβάνει, επίσης, εθνογραφική έρευνα πεδίου.

Πολιτισμική οικολογία και τοπικοί πολιτισμοί (ΙΠ3214, Β' εξάμηνο)

Η Πολιτισμική Οικολογία είναι ένας νέος κλάδος στο πεδίο των Κοινωνικών Επιστημών, που προέκυψε στο πλαίσιο της «συνάντησης» διαφορετικών αλλά διασταυρούμενων μεταξύ τους «πειθαρχιών». Θα μπορούσαμε, σε ό,τι μας αφορά, να αναφέρουμε τη συνάντηση ανάμεσα στην Κοινωνική-Πολιτισμική Ανθρωπολογία και την Οικολογία.

Στο σεμινάριο θα γίνει κατ'αρχάς αναφορά στις επιστημολογικές καταβολές του κλάδου και ιδιαίτερα στον διεπιστημονικό του χαρακτήρα. Θα μας απασχολήσει η σχέση Φύσης και Πολιτισμού, όπως προκύπτει στις εθνογραφικές πηγές, αλλά και η σχέση Κοινωνίας και Περιβάλλοντος, όπως έχει συζητηθεί ήδη από τον 19ο αιώνα, αρχικά ανάμεσα στην Κοινωνιολογία και την Ανθρωπογεωγραφία και στη συνέχεια σε όλες τις διεπιστημονικές διαστάσεις με επίκεντρο την Ανθρωπολογική Οικολογία ή την Οικολογική Ανθρωπολογία. Μέσα απ' αυτό το πλαίσιο της διεπιστημονικότητας θα προχωρήσουμε στη συνέχεια στην έννοια της «τοπικότητας» και του «τόπου», πάλι σε διεπιστημονική βάση, καθώς εδώ η Ανθρωπολογία συναντά την Αγροτική Κοινωνιολογία, την Κοινωνική και Πολιτισμική Γεωγραφία, αλλά και την Κοινωνική Λαογραφία.

Η σχέση της τοπικής με την εθνική κλίμακα, οι έννοιες και τα περιεχόμενα της διατοπικότητας, της διεθνικότητας, της παγκοσμιοποίησης αλλά και του νέου διεθνούς

όρου glocalization θα αποτελέσουν αντικείμενα πραγμάτευσης ως γεφύρωμα ανάμεσα στο πρώτο και το δεύτερο μέρος.

Το δεύτερο μέρος θα αφιερωθεί στις τοπικότητες, τις επιμέρους τοπικές ανθρωπογεωγραφικές και πολιτισμικές ενότητες που έχουν συγκροτήσει ιστορικά στην περιφερειακή ενότητα της Ηπείρου. Θα μας απασχολήσει προκαταρκτικά η ίδια η έννοια και η ιδεολογία του «ηπειρωτισμού», που αποτέλεσε ουσιαστικά εφαλτήριο ενσωμάτωσης της Ηπείρου στον εθνικό κορμό. Στη συνέχεια, θα επικεντρωθούμε σε όλες τις πολιτισμικές μικροενότητες (Ζαγόρι, Κόνιτσα, Πωγώνι, Τζουμέρκα κ.λπ.) χρησιμοποιώντας εθνογραφικά και λαογραφικά δεδομένα.

Το σεμινάριο περιλαμβάνει, επίσης, άσκηση στην εθνογραφική έρευνα πεδίου.